

JAVASLAT

A pomázi református templom

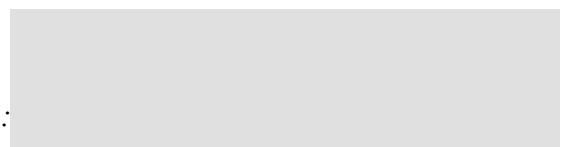
a Pomázi Települési Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Könczöl Dánielné
(személy/intézmény/szervezet/vállalkozás)

Kelt: Pomáz, 2021. december 10.

a javaslattevő aláírása:

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve, címe:

Pomáz – Csobánka Társegyházközség Esperesi Hivatala

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: *Könczöl Dánielné*

Levelezési cím:

Telefonszám

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: *A pomázi református templom*

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: (csak egy jelölhető)

agrár- és
élelmiszergazdaság

egészség és életmód

épített környezet

ipari és műszaki megoldások

kulturális örökség

sport

természeti környezet

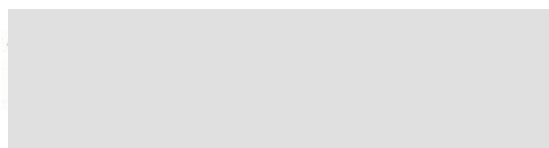
turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: *Pomáz, Hősök tere.*

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

települési

a javaslattevő aláírása:

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A pomázi református templom

A templom története:

A pomázi egyházközség alapításáról szóló első írásos emlék 1783-ból való. Ekkor még nem volt templomuk, az első istentiszteleteket Pomáz protestáns földesurának, Wattay Pálnak a kastélyában tartották egy erre a célra rendelt szobában. Majd 1792-ben imaház épült, melyet 1792 és 1819 között közösen használtak a református iskolával.

1814-ben a Wattay familia és a haszonbérlok templom építésébe kezdtek. A feljegyzések szerint a „...ttes /tekintetes /familiának mind nagykovácsi, kalázi, csobánkai és pomázi jobbágysai vallási különbség nélkül önként segítségül voltak” az építkezésben. 1819-től az oratóriumot már használatba vették, de a torony nagy anyagi terhek árán, csak 1828-ban készült el.

A református közösség szinte a kezdetektől saját iskolát tartott fenn. 1901-ig ez volt a település egyetlen magyar tannyelvű oktatási intézménye, mely 1819-ig osztozott az imaházzal az épületen.

A templomot 1828 október 17-én szentelte fel Báthory Gábor Duna-melléki püspök.

Az épület külső képe:

Utcatorkolatban álló színvonalas klasszicista épület, melynek külső képe dr Szilárdffy Zoltán művészettörténész szerint rokon a vele csaknem egyidőben épült Kálvin téri református templomával. Építőmesterének neve ismeretlen. A harangtorony ablakai és a templomhajó 3-3 mélyített falmezőben álló kőkeretes szegmentíves ablaka, eredeti formáját őrzi. A Hősök tere felé néző falán középtengelyben álló kőkeretes bejárati kapu eredeti szárnyakkal és bronz szerelvényvel, középtornyos falpilléren nyugvó timpanonnal, a bejárat fölött kosáríves ablakkal, a kőpárkányon egy-egy kővázával. A tornyon körben négy - félkörben záródó – harangablak van. Nyolc élű bádogsisakjának „ csillogó gombjába könnyen beleférne 'egy kila' /25 kg/ búza. ” Nyeregtetéjének héjazatát többször cserélték a tatarozások során, 2001 óta cseréptetős.

Az épület belső képe

A templombelsőbe vezető csehboltozatos térből lépcső visz a mellvédes karzatra. Három kosárív nyílik a templomtérbe, melyet három falpillér támaszt meg. A kő szószék, fehérre festett és aranyozott hangvetővel, fönt nyitott koronával, a református templomokra jellemző parasztbarokk. A szószék egyedi disze az alábbi 18. századra datálható nyolc soros Igevers, mely a templombelső hangulatát nagyban meghatározza:

*„Ez hely Isten háza, Menyország Kapuja,
Hol zeng Szent Nevének örök Halleluja.
Ha hát szent Szinedet Isten! itt láthatjuk,*

a javaslattevő aláírása:

*Szívünk Áldozatit elődbe hozhatjuk:
Itt tőled nyerhető sok századok múlva,
Imád hívő Néped arczra leborulva.
Itt keresünk Uram Mi is meg Tégedet,
Kérünk Hallgassad meg Könyörgő Néped”*

A pomázi templom díszítésének ez a módja az erdélyi református templomokkal mutat rokonságot, ahol több templomnak a falán, vagy a szószékén szinte szó szerint ez az Igevers olvasható. Pomázon egy időben meszelés, majd függöny fedte.

Mennyezete: sík mennyezet, az Úrasztala faragott kőlabon álló kő asztal. A szószék kétoldalán klasszicizáló festett fapadok: a Mózes szék és az énekes pad. A padozat helyi mesterek munkája. A szószék koronáját Czurmühl Kálmán pomázi mester készítette.

A templom orgonája

Közadakozásból épült 1898/99-ben Szalay László székesfehérvári orgonaépítő mester műhelyében: 5 regiszteres, egy manuális, 1964 óta elektromos meghajtású.

Harangok

30 méter magas tornyában ma 2 harang lakik. A 304,5 kg súlyú H hangú sárkányölő Szent Györgyöt ábrázoló Hősök harangját 1926-ban, az első világháborúban elesett hősök emlékére öntették korábbi harangjainak értékesítéséből, Schlezák László budai műhelyében. Az ugyanekkor öntetett 76,5 kg súlyú G hangú kisharang felirata: "Isten dicsőségére közadakozásból öntette a pomázi Református Egyház". Harmadik harangja a Béke harangja az első világháborúban hadi célra elvitt harang pótlására szolgált és 1944-ben hasonló sorsra jutott.

Kegyűrtgyai:

- *Feliratos úrvacsorai kehely aranyozott ezüstből, /1806/.*
- *Ezüst úrvacsorai kehely, feliratos, /1874/.*
- *Kenyérosztó ezüst tálca /1914/.*
- *Ón úrvacsorai kanna /18.sz/.*
- *Ezüst fedelű porcelán keresztelő kancsó /1855/.*
- *Rézkaros bibliaillusztrációk 1810-ből,*
- *Indiai hímzésű úrasztala terítő /1894/*

Anyakönyvei

1784 óta vannak vezetve.

Temetője

A református közösség tagjait mindvégig a pomázi református temetőben temették el. A Lupa utcai oldalon a templom kertjében a régi sírkövekből kialakítottak egy emlékhelyet. Az így létrejött cintérium a Reformáció 500 éves évfordulója alkalmából állított kopjafát szegélyezi.

a javaslattevő aláírása:

A református temetőben többek között Takách Mihály, Gőböl László és Mares István 48-as honvédek sírjai és öt korábbi lelkészének / Nagytiszteletű Gőböl Gáspár, S. Kovács Dániel, Paczolay Péter, Demeter József és Pap László / hamvai pihennek.

6. Indoklás az értéktárba való felvétel mellett:

A műemlék templom Pomáz város egyik településképileg is meghatározó jelentőségű épülete, amely a magyarországi klasszicista építészeti stílusnak is jellegzetes példája. Pomáz és környéke legrégebbi református temploma /1828/, központi szerepet töltött be a környék protestánsainak életében. Pomáz 18-19. századi. nyelvi és etnikai kisebbsége – a református magyarok – ennek a templomnak a védőszárnyai alatt indultak gyarapodásnak. Építése idején még csak másfélszázan lehettek, de ez volt a környék egyetlen református temploma a többségében katolikus és szerb ortodox lakosságú területen. Ezt tartották hajlékuknak a környező települések szórvány reformátusai. Felépülésének jellemzője volt a pomázi felekezetek összefogása. Ugyanis az elhúzódo építkezésben Majthényi Károly és Wattay György pomázi, kalászi, csobánkai és nagykovácsi jobbágysai is - felekezetekre tekintet nélkül - „önként segítségül voltak”. Ebből a közösségből nőtt ki a kalászi gyülekezet, amelynek 20. század végére lett saját temploma és papja. A szentendrei protestánsok a múlt század elején még a pomázi anyaegyház filiája voltak, és saját templomhoz pomázi hagyatékból részesülve jutottak. A csobánkaiak a közelmúltban szentelték fel új és nagyobb imaházukat..

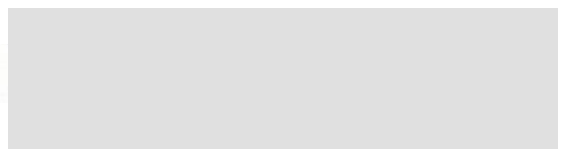
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források stb.)

- Kovács J. István: *Magyar református templomok.* Bp. 1942,398.
- J.Czolk – G.Melzer: *Pomázi templomok. Egy képeskrónika. /Kirchen in Pomáz Eine Bilderchronik/ Kétyelvű kiadvány. Megjelent 1996-ban Németországban. A Református egyházköztség / Die reformierte Kirchengemeinde/127-152.*
- „Örök emlékezésre méltó jegyzések” . *A Pomáz-Csobánka Református Társegyházköztség története. Dokumentumok a Pomáz-Csobánka Református Társegyházköztség történetéből. Felelős Kiadó a Társegyházköztség Presbitériuma 2019. Pomáz. 225 p.*
- *A Magyar Tudományos Akadémia Topográfiai Munkaközössége: Pest Megye Műemlékei Akadémia Kiadó 1958 – 669.-671. o*
- *Áldás, békesség! Pomáz –Csobánka Társegyházköztség kéthavonta megjelenő lapja 2012 - Felelős Kiadó: Nyilas Zoltán esperes lelkipásztor. Honlapcím: <http://www.pomazreformatus.hu>*
- <https://www.youtube.com/watch?v=8BowaGkLJY> (2021.december 7.)
- <http://www.magyarharangok.hu/pomaz.html> (2021.december 7.)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe (ha van):

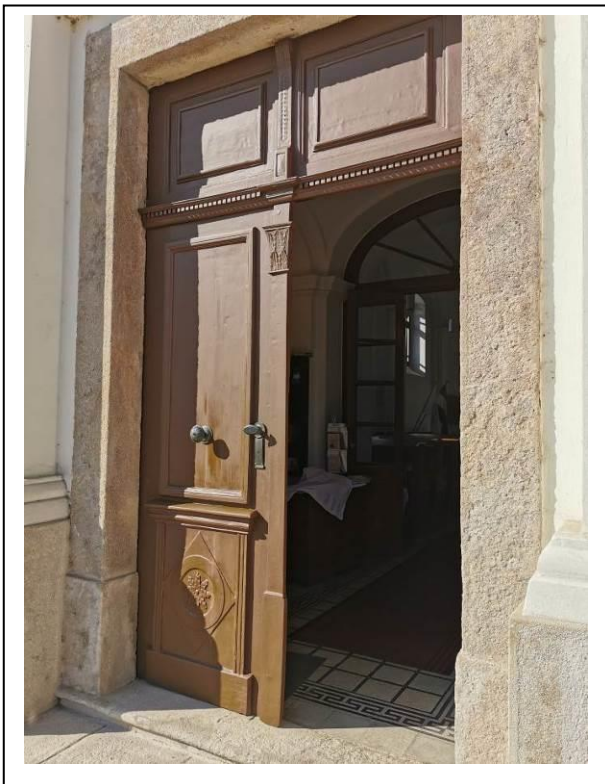
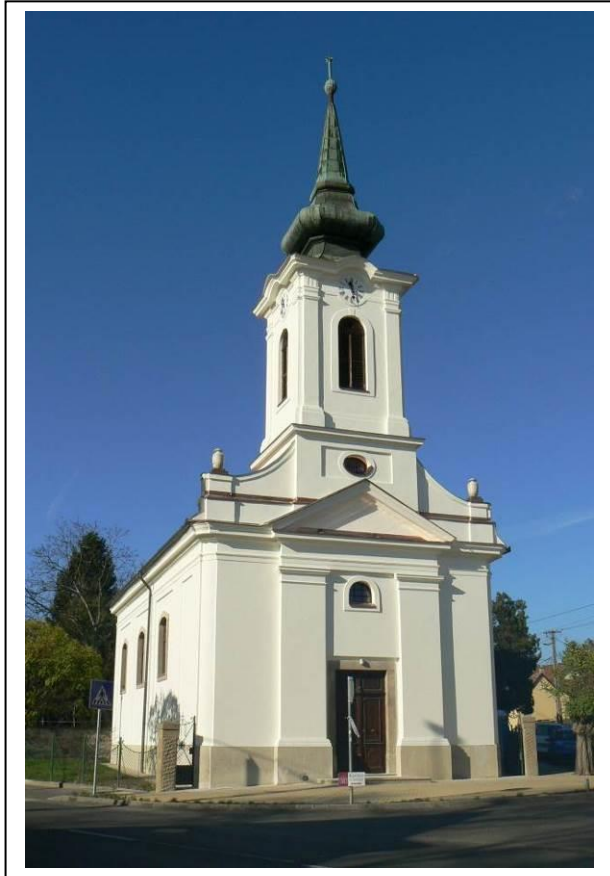
Kelt: Pomáz 2021. december 10.

a javaslattevő aláírása:

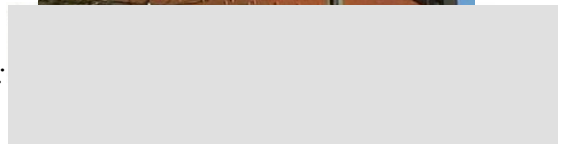

III. KÖTELEZŐ MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális- dokumentációja

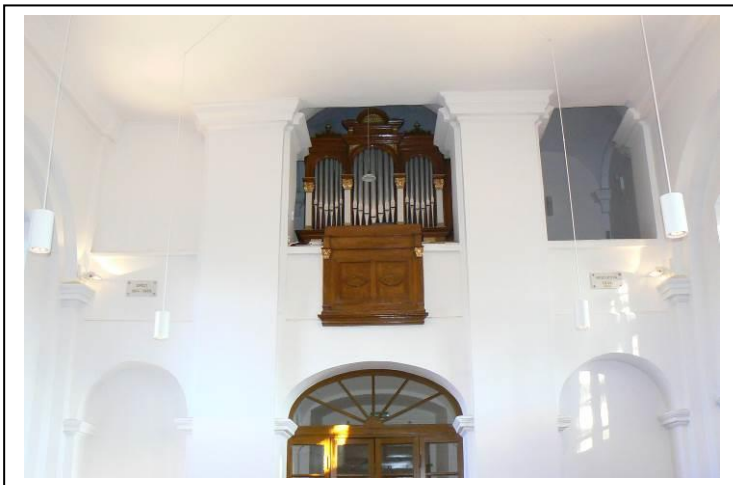

a javaslattevő aláírása:

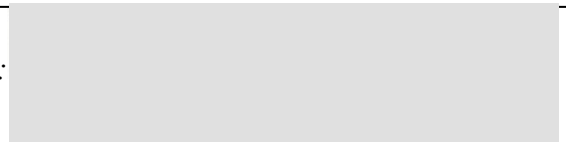

Ez Hely Isten Háza Menyország Kapuja,
Hol zeng Szent Nevének örök Hallelúja.
Ha hát szent Színedet Isten! itt láthatjuk
Szívünk Áldozatit Elődbe hozhatjuk:
Itt-Tőled nyerhető sok Századok múlva
Imád hívő Néped arczra le borúlva,
Itt keresünk Uram Mi is meg Tégedet,
Kérünk hallgassad meg könyörgő Népedet

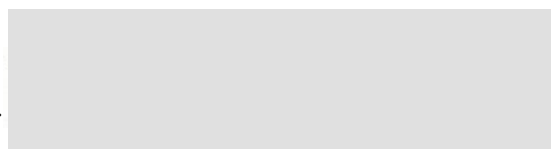

a javaslattevő aláírása:

a javaslattevő aláírása:

2. sz. melléklet: A Htv. 1. § (1) bekezdés i) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

A pomázi református templom kétszáz éves múltával Pomáz város meghatározó épülete. A templomot a művészettörténet, színvonalas klasszicista műalkotásként tartja számon. Építőmesterének neve ismeretlen. Felépülésének, majd a később a felújításoknak is rendszeres jellemzője a pomázi felekezetek összefogása, ugyanis az elhúzódo építkezésben Majthényi Károly és Wattay György pomázi, kalászi, csobánkai és nagykovácsi jobbágysai is - felekezetre tekintet nélkül - „önként segítségül voltak”.

Így a templom a mívesen megépített falak, megszólaló harangok, egyedi padvég díszítései mellett az Isten és ember kapcsolatának tökéletes képe. Az emberek alkotta épület Isten házává emelkedett. Jól szemlélteti ezt a belső tér legfőbb ékessége a szószéket díszítő - vélhetőleg - 18. századi vers mely a Zsoltárok könyvéből és a Genézisből való átirat:

*„Ez hely Isten háza, Mennyország Kapuja
Hol zeng Szent Nevének örök Halleluja
Ha hát szent Színedet Isten! Itt láthatjuk
Szívünk Áldozatit elődbe hozhatjuk.
Itt tőled nyerhető sok századok mulva,
Imád hívő Néped arczra leborulva.
Itt keresünk uram Mi is meg Tégedet,
Kérünk, hallgassad meg könyörgő Népedet.”*

A fentiek figyelembe vételével, mint a Pomáz-Csobánkai Református Társegyházközség lelkipásztora, s az Északpesti Református Egyházmegye esperese az értéktárba való felvételre ajánlom a pomázi református templomot.

Nyilas Zoltán sk.
Északpesti Református Egyházmegye
esperese

2. sz. melléklet: A javaslatához csatolt fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Csatolt képek és videó:

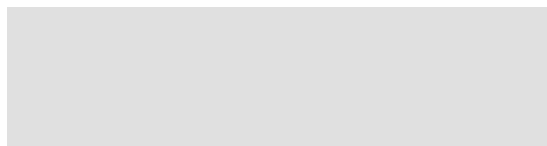
Név	Típus	Méret
ajto.jpg	JPG fájl	3 437 KB
Igevers.JPG	JPG fájl	2 161 KB
Kegytagyak.JPG	JPG fájl	1 978 KB
orgona_1.jpg	JPG fájl	488 KB
orgona_2.jpg	JPG fájl	625 KB
Orgona_Alapítványi levél_I.jpg	JPG fájl	747 KB
Orgona_Alapítványi levél_II.jpg	JPG fájl	585 KB
ref_templom_teto.jpg	JPG fájl	598 KB
templobelso.jpg	JPG fájl	1 213 KB
Templom2.JPG	JPG fájl	334 KB
templomkert.jpg	JPG fájl	7 882 KB
torony.jpg	JPG fájl	85 KB

a javaslattevő aláírása:

Nyilatkozat

Alulírott, **Könczöl Dánielné** nyilatkozom, hogy a Javaslat a „**Pomázi református templom**” Pomázi Települési Értéktárba történő felvételéhez című adatlap, valamint annak mellékletét képező, a javaslatban szereplő nemzeti értékről készített fotók / multimédiás anyagok a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet alapján feladattal felruházott szervezetek által térítésmentesen felhasználhatók. Tudomásul veszem, hogy ez a nyilatkozatom nem visszavonható.

Pomáz, 2021.év december 10.

aláírás

a javaslattevő aláírása:

